

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: The political parties in the European parliament. The first ten years (september 1952-september 1962)

Oudenhove, G. van

Citation

Oudenhove, G. van. (1966). Boekbespreking van: The political parties in the European parliament. The first ten years (september 1952-september 1962). *Acta Politica*, 2: 1966/1967(1), 77-78. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449983>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449983>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

aanvaard als minister, bleek hij niets te maken te willen hebben met de leuzen van zijn partij. Voorzover het roer om moest, zou dat z.i. moeten zijn in de richting van meer tegemoetkomendheid.

Dit leidde in 1951, in verband met de kwestie Nieuw-Guinea, tot het bekende conflict tussen Oud (en de V.V.D.-fractie) en Stikker, met een kabinetscrisis als gevolg. Oud heeft in zijn reeds vermelde artikelen de voorstelling van Stikker over de gang van zaken gecritiseerd. Oud geeft die mogelijk wat precieser weer, maar weinigen zullen nu betwisten, dat Stikker het betere beleid voorstond.

Hij verkeerde echter in de scheve positie, dat hij inging tegen een partij-standpunt, dat de fractie verdedigde; terwijl, toen hij minister werd, in het openbaar van een andere mening niet was gebleken.

Reeds veel eerder waren er in het Kabinet ernstige moeilijkheden gerezen. De tegemoetkomende houding van Stikker tegenover de republiek, leidde tot een scherpe tegenstelling tussen hem en Sassen, de minister voor Overzeese Gebiedsdelen, die onverwacht een scherpere koers wilde varen dan te voren. Het roer om, maar in andere richting. Sassen bleef in het Kabinet alleen staan en trad af.

Stikker gewaagt van het radiotelefonisch gesprek, dat na de ontslagaanvraag van Sassen gevoerd werd tussen Beel, toen Hoge Commissaris in Indonesië, Romme en Sassen, een gesprek dat opgevangen werd door Buitenlandse Zaken en dat een poging bleek te zijn om Beel over te halen zich solidair te verklaren met Sassen en ook zijn ambt — van een geheel ander karakter dan dat van minister — neer te leggen. Dat dit gesprek wantrouwen wakte, ligt voor de hand. Stikker gaat echter naar mijn overtuiging te ver als hij op een andere plaats in zijn boek meer in het algemeen spreekt van een driemanschap Beel-Romme-Sassen. Daarvoor is Beel een te zelfstandige persoonlijkheid. Hij nam trouwens na het driehoeksgesprek niet zijn ontslag. Wel in een later stadium.

Stikker is slechts vier jaar minister van Buitenlandse Zaken geweest, maar het waren zware en belangrijke jaren en hij heeft zich onder zeer ongunstige omstandigheden, vanwege het Indonesische conflict, internationaal een goede reputatie verworven. Bij de uitvoering van het Marshallplan en de daardoor te meer noodzakelijk geworden economische samenwerking in Europa (de O.E.E.S.; organisatie voor Europese economische samenwerking) heeft hij belangrijk werk verricht. Hij heeft er daarom in zijn memoires een helder beeld van kunnen geven.

Nadat hij ons land had vertegenwoordigd als ambassadeur in Londen, waar hij o.a. de Suezcrisis meemaakte, werd hij geroepen tot post van secretaris-generaal van de N.A.V.O. Ook als minister had hij zich reeds sterk voor de N.A.V.O. geïnteresseerd, maar nu kwam hij op een plaats, waar voortdurend problemen van een wereldwijde betekenis aan de orde zijn.

Zijn beschouwingen over de organisatie van de N.A.V.O., over de verhouding Oost-West, de verhoudingen binnen West-Europa en tussen West-Europa en de Verenigde Staten, zijn, komende van iemand, die uit een centraal punt alles heeft kunnen bezien en met vrijwel alle belangrijke staatslieden en militaire leiders in aanraking is gekomen, instructief en interessant, juist nu de N.A.V.O. een crisis doormaakt. Het tekent de snelheid, waarmee wij leven, dat zich alweer heel wat heeft afgespeeld sinds dit boek werd geschreven.

Stikker is, zoals uit zijn levensverhaal spreekt, een van nature goed organisator — een goed onderhandelaar en iemand van wijde belangstelling en visie. Dat verklaart zijn merkwaardige loopbaan.

Hij is nog door vele banden met Nederland verbonden, maar woont in Italië. Aan het eind van zijn herinneringen getuigt hij nog eens van de noodzakelijkheid van eenheid en handhaving van vrijheid, vrede en rechtvaardigheid. Daartoe heeft hij zijn deel bijgedragen.

W. Drees

OUDENHOVE, G. van, *The political parties in the European parliament. The first ten years (september 1952-september 1962)*. Leyden (Sijthoff), 1965. -268 p. f 29,50. European aspects, C, 18.

Sinds de oprichting van de Europese Gemeenschappen heeft het Europese Parlement zich mogen verheugen in een ruime belangstelling van politicologen en juristen. De Gemeenschappelijke Vergadering van de E.G.K.S. was als instelling bestaande uit parlementariërs uit verschillende landen geen nieuw fenomeen, maar haar bevoegdheden, met name de mogelijkheid om een executieve tot aftreden te dwingen, gaven haar meer dan soortgelijke instellingen van oudere datum een parlementair karakter. Vooral deze bevoegdheden zijn tot nu toe onderwerp geweest van wetenschappelijke studie. Guy van Oudenhove heeft ter verkrijging van de graad van doctor in de diplomatieke wetenschappen aan de Universiteit van Gent eveneens een onderzoek ingesteld naar de aard van het Europese Parlement, waarbij hij echter niet zo zeer de vraag heeft gesteld of het Europese Parlement een parlement is, maar of het Europees is. Hij heeft daarbij de fractievorming in het parlement centraal gesteld. Voor het eerst in de geschiedenis, aldus Van Oudenhove, heeft een internationale parlementaire vergadering zich georganiseerd op basis van bovennationale politieke stromingen en niet volgens nationale scheidslijnen. In de Gemeenschappelijke Vergadering en later in het Europees Parlement hebben internationale politieke fracties de traditionele hegemonie der nationale delegaties doorbroken.

Aan de hand van ervaringen opgedaan in de periode 1952-1962 heeft Van Oudenhove de vraag willen beantwoorden of het experiment van de bovennationale fracties geslaagd is. Hij heeft daartoe onderzocht in welke mate in de debatten over de belangrijkste sociale, economische en financiële problemen fractie-standpunten werden geformuleerd in plaats van nationale of individuele standpunt-bepalingen. Zijn conclusie is dat de socialistische fractie de grootste coherentie vertoont, waar tegenover de liberalen slechts bij uitzondering blijk geven van eensgezindheid. Bij de Christen-democraten valt een groeiende samenhang waar te nemen, die echter het peil van de socialistische samenwerking nog niet bereikt heeft. Gezien de aard van de nationale partijen die in de drie fracties vertegenwoordigd zijn, kan dit resultaat nauwelijks verwondering wekken. Evenmin opzienbarend is de conclusie dat de socialisten geporteerd zijn voor sociale en economische ordening door een krachtig centraal orgaan, terwijl de liberalen de lof blijven bezigen van de individuele vrijheid.

Interessant is Van Oudenhoves beschouwing over de ontwikkeling van de politieke tegenstellingen tussen de fracties. In de Gemeenschappelijke Vergadering verzetten de socialisten zich vaak tegen het beleid van de Hoge Autoriteit, dat door Christen-democraten en liberalen verdedigd werd. In het Europese Parlement valt een veel grotere mate van eensgezindheid tussen de drie fracties te constateren, waarbij ook de socialisten zich doorgaans achter de executieven scharen. Voor deze ontwikkeling worden drie redenen gegeven: 1. om ondanks zijn beperkte bevoegdheden indruk te maken op de executieven moet het parlement eensgezind optreden; 2. de parlementsleden zijn geen verantwoording schuldig aan een Europees electoraat; 3. in dit stadium van ontwikkeling van de Gemeenschap moet de nadruk liggen op wat verenigt, niet op wat scheidt. Hoewel men deze argumenten kan aanvoeren ter verklaring van de houding van de fracties in het Europese Parlement maken zij niet duidelijk waarom er in de eerste jaren van de Gemeenschappelijke Vergadering een veel grotere tegenstelling tussen de fracties bestond. Ook toen had het parlement slechts beperkte bevoegdheden en werden de leden niet rechtstreeks gekozen, terwijl de integratie nog minder ver gevorderd was dan na de oprichting van de E.E.G. en Euratom.

Van Oudenhove heeft zijn boek de titel 'The political parties in the European Parliament' gegeven en het onderverdeeld in twee delen: 'The political groups in the Common Assembly of the E.C.S.C.' en 'The parties and party politics in the European Parliament'. Met deze indeling wordt de indruk gewekt dat er in de ontwikkeling van de politieke fracties twee fasen te onderscheiden zijn. Van Oudenhove toont in zijn boek echter duidelijk aan dat er sprake is van een ononderbroken ontwikkeling. In juridisch opzicht kan men 1958 opvatten als een caesuur; wanneer men de fracties echter, zoals Van Oudenhove doet, beziet als politieke grootheden, dan blijkt de omvorming van de Gemeenschappelijke Vergadering tot Europees Parlement van geen betekenis te zijn. In het boek wordt dit ook met zoveel woorden gezegd: 'they (de politieke partijen) provided the link between the outgoing and the incoming parliamentary Assembly' (p. 124). Verwonderlijk is dit niet, aangezien 79% van de leden van de Vergadering overging naar het Parlement. Door de uitbreiding van het aantal leden van 78 tot 142 vormden zij daarin weliswaar een minderheid (44%), maar hun ervaring in parlementaire zaken op het communautaire vlak verschafte hun voldoende gewicht om bij de organisatie van het nieuwe parlement de koers te bepalen.

In de titel van het eerste deel gebruikt Van Oudenhove de term 'political groups', terwijl hij in de titel van het boek en van het tweede deel spreekt over 'political parties'. Dit betekent echter niet dat hij een fundamenteel verschil ziet in de aard van de politieke groeperingen voor en na 1958. Veeleer is hier sprake van een onnauwkeurige terminologie.

Ten onrechte wordt op talloze plaatsen in het boek gesproken over partij-politiek en politieke partijen in het Europese Parlement wanneer de fracties worden bedoeld. Van partijvorming op Europees niveau is nog geen sprake, zodat de enige politieke partijen die in het parlement zijn vertegenwoordigd — en formeel gezien ook zij niet — de nationale partijen zijn, wier schaal schommelt tussen 26 en 32. Van Oudenhove gebruikt partijen, fracties en groepen als synoniemen door elkaar: beter zou het zijn uitsluitend te spreken van politieke groeperingen of, zoals het parlement zelf doet, van fracties.

Evenmin kan men vrede hebben met Van Oudenhove's gebruik van het woord politiek. Een politiek standpunt is volgens hem het standpunt van een politieke fractie. Wanneer daarentegen vertegenwoordigers uit een staat, die behoren tot verschillende fracties, een gezamenlijk standpunt bepalen, dan is er sprake van een nationale stellingname en niet van een politieke. Zo geeft hij met betrekking tot het stemmen van de Nederlandse parlementsleden tegen een landbouwresolutie in 1960 als commentaar: 'This 'national deviation' did not, however, efface the overriding political significance of the vote' (p. 175). Over een soortgelijke eensgezindheid onder de Italiaanse afgevaardigden bij de stemming over een energie-resolutie in 1962 merkt hij op dat 'in this acute conflict of interests a national element outweighed the political factor'. Deze gang van zaken vormt volgens Van Oudenhove echter 'a national exception which proves the political rule' (p. 215). Op deze wijze wordt een tegenstelling geconstrueerd tussen nationale en politieke standpunten en besluiten, terwijl het toch duidelijk is dat de standpunt-bepaling van b.v. de boven- genoemde Nederlanders en Italianen een politieke keuze is geweest.

Met dergelijke kwalificaties, waarin een zeker vooroordeel doorklinkt — Europees is beter dan nationaal —, doet de schrijver afbreuk aan het door hem beoogde strikt objectieve karakter van zijn studie. Dit doet niet af aan de grote waardering die men voor Van Oudenhove's werk kan hebben als samen- vatvend overzicht van een vorm van politieke integratie. Dat de promovendus hiermee het *judicium summa cum laude* verwierf zegt echter meer over de Gentse maatstaven dan over enige uitzonderlijke kwaliteit van deze studie.

M. Jansen

DREES, W., *De vorming van het regeringsbeleid*. Assen (van Gorcum), 1965. -148 p. f 12,50.

Dit werk is gebaseerd op een inleiding die de schrijver in 1959 hield voor de Nederlandse Kring voor Wetenschap der Politiek. Toegevoegd zijn beschouwingen over het sinds 1959 gevoerde beleid. Het boek behandelt het tot stand komen van het naoorlogse beleid in het samengaan van verschillende politieke partijen en gaat zo weinig mogelijk in op de inhoud van dat beleid. Binnen- en buitenlandse factoren die de beleidsvorming beïnvloeden komen wel aan de orde.

Door het steeds groter wordend aantal factoren die noodzaken tot ruime coördinatie valt de nadruk vooral op het werk in *de Ministerraad*. Het boek begint met een hoofdstuk over het politiek karakter van het ontstaan en bestaan van de Nederlandse kabinetten, gevolgd door een hoofdstuk over hun werkwijze. De formatie op basis van de complexe partijverhoudingen acht de schrijver een zeer zwakke plek in de Nederlandse politiek, maar hij ziet door de solidariteit binnen het kabinet hierdoor doorgaans geen belemmering voor het latere werk ontstaan.

Men vindt in het tweede hoofdstuk onder meer de suggestie om tot meer efficiënte wetgeving te komen door het horen van de Raad van State facultatief te stellen. Men vergelijkte de onlangs verschenen proeve van een nieuwe Grondwet.

De binnen- en buitenlandse invloeden op de beleidsvorming krijgen aandacht in hoofdstuk vier en drie. Dr. Drees acht naast de economische ook de militaire verplichtingen in verhouding tot onze financieel-economische situatie overtrokken. Hij wijst op extra belastende factoren voor ons land, dat rekening moet houden met een grote dichtheid van de bevolking waarvan een relatief groot deel niet actief aan het arbeidsproces deelneemt.

De schrijver pleit voor een betere stroomlijning van internationale werkzaamheden. Hij wijst op de overlapping van werkzaamheden in de verschillende internationale organisaties en meent dat onze delegaties door betere interdepartementale coördinatie kleiner zouden kunnen zijn. Ook voorbereidings- en adviescommissies zouden over het algemeen aan doelmatigheid winnen bij verlies aan omvang.

De financiële en sociaal-economische zijden van het beleid komen in hoofdstuk vijf aan de orde. Ook bij de opstelling van de begroting ziet de auteur doorgaans meer functionele dan principiële meningsverschillen binnen het kabinet. Een grote moeilijkheid ligt in de aandrang van de kamerleden, enerzijds tot matiging tijdens de algemene financiële beschouwingen en anderzijds tot het hoger stellen van bepaalde belangen tijdens het vaststellen van de afzonderlijke begrotingshoofdstukken. In dit verband wordt een felle kritiek op de houding van de KVP-er Lucas tijdens de kamerdebatten van december 1958 geleverd. Als illustratie van het in de Kamer wel willen, maar het als Regering maar in beperkte mate kunnen verhogen van uitgaven vergelijkt de schrijver de uitspraken van een kamerlid met diens later bereikte resultaten als Staatssecretaris dienaangaande.

In hoofdstuk zes wordt de ontwikkeling van de sociale verhoudingen geschetst en laat de schrijver uitkomen dat hij de geringe belangstelling van de kiezers voor de parlementaire gedachtenwisseling toeschrijft aan toegenomen ondoorzichtigheid van de problemen en niet aan een volgens hem vermeend ontbreken van diepgaande tegenstellingen in ons staatkundig leven.

Hij betoogt in hoofdstuk zeven, dat invloed van het parlement op het beleid wellicht wat minder naar buiten blijkt, bijvoorbeeld door de toename van vooroverleg, maar dat van verzwakking geen sprake is. Voor goed begrip zij hier